

Innst. S. nr. 336

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 22 (2008–2009)

Innstilling fra utenrikskomiteen om Svalbard

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

De overordnede målene for norsk svalbardpolitikk er som følger:

- Konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten
- Korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd
- Bevaring av ro og stabilitet i området
- Bevaring av områdets særegne villmarksnatur
- Opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen.

Disse målene har ligget fast i lang tid og det synes å være bred politisk enighet om dem. Den overordnede svalbardpolitikken har vist seg å gi tilstrekkelig fleksibilitet og robusthet både når det gjelder avveininger av ulike hensyn, og i forhold til utviklingen for øvrig på øygruppen. Regjeringen ser derfor ingen grunn til å endre de overordnede målene for norsk svalbardpolitikk.

Hvordan målene best kan oppfylles, må likevel vurderes jevnlig i lys av nye utfordringer og utviklingstrekk. Det er særlig aktivitetsøkningen på øygruppen og de raske klimaendringene i Arktis, og den betydningen dette har for miljøet og aktiviteten i området, som har ligget til grunn for Regjeringens beslutning om å utarbeide en ny stortingsmelding om norsk svalbardpolitikk.

I likhet med de tidligere stortingsmeldinger om Svalbard, fokuserer også St.meld. nr. 22 (2008–2009) på utfordringer og tiltak innenfor territorialgrensen

på 12 nautiske mil, som er virkeområde for Svalbardtraktaten.

1.1 Hovedutfordringer

Særlig tre utviklingstrekk, og forholdet dem imellom, står sentralt i stortingsmeldingen, hhv. miljøvern, forskning og utdanning og næringsvirksomhet.

Miljøvern

Bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur er ett av hovedmålene i norsk svalbardpolitikk. Norske myndigheter har satt seg høye mål for miljøvernet på øygruppen. Det er slått fast at miljøhensyn skal veie tyngst ved konflikt med andre interesser. Dagens regelverk og gode miljøtilstand gir etter Regjeringens syn et godt utgangspunkt for å nå disse målene.

En bevisst verneinnsats gjennom mange tiår har bidratt til at kun en liten del av Svalbards landområder er berørt av tyngre naturinngrep som veier og annen infrastruktur. Det biologiske mangfoldet er også langt på vei intakt, og bestandene av de fleste arter som tidligere har vært utsatt for overbeskatning er bygget opp igjen.

Selv om situasjonen for det biologiske mangfoldet og villmarksnaturen i dag er god, kan nye utviklingstrekk komme til å stille miljøvernet på Svalbard overfor store utfordringer. Dette gjelder særlig klimaendringene, men også økende ferdsel og endringer i aktivitetsbildet på og omkring Svalbard. Klimaendringene må forventes å få økende betydning for naturforvaltningen på Svalbard, ved at det fysiske miljøet og artenes livsgrunnlag vil kunne endres betydelig. Dette gjelder særlig reduksjonene i utbredelse av sjøis, som kan føre til at mange isavhengige arter får redusert sin utbredelse og etter hvert kan forsvinne helt fra Svalbardområdet.

I meldingen drøftes ulike miljøutfordringer man står overfor, og hvordan Regjeringen vil sikre at de høye miljømålene kan nås. En forvaltning i tråd med de høye miljømålene vil stille store krav, både til kunnskapsgrunnlaget og til forvaltningens evne til å tilpasse virkemidler og tiltak til endringer i miljøforhold og aktivitet.

Regjeringen mener det er viktig å bevare omfanget av villmarkspregete områder på Svalbard. Det innebærer strenge begrensninger på tyngre naturinngrep i områder som ikke fra før er berørt av slike inngrep. Stigende interesse for naturressursene på og omkring Svalbard, vil kunne innebære at det fremmes flere søknader om tillatelse til virksomhet som vil medføre tyngre naturinngrep utenfor de planområdene som omgir de eksisterende bosettings- og gruveområdene. Svalbardmiljøloven og dagens strenge praksis når det gjelder tillatelse til inngrep utenfor planområdene, gir etter Regjeringens vurdering et godt utgangspunkt for å møte denne utviklingen.

Forskning, kunnskap og høyere utdanning

Svalbard har stor betydning som plattform for norsk og internasjonal forskning. Regjeringen mener at forskning og høyere utdanning skal være en viktig del av norsk virksomhet på Svalbard i årene fremover. Norge skal ha en ledende rolle og være en sentral aktør innenfor kunnskapsutvikling på og om Svalbard. Samtidig bør det legges til rette for å tilrettelegge for forskere fra hele verden.

UNIS har vokst betraktelig siden opprettelsen og spiller en viktig rolle på Svalbard generelt og i Longyearbyen spesielt. UNIS bør fortsette arbeidet med å oppnå gode resultater innen både forskning og utdanning. Regjeringen ser i utgangspunktet positivt på senterets ambisjoner om å bli et ledende internasjonalt senter for arktiske studier.

Gjennom det internasjonale polaråret har klima- og miljørelatert forskning fått økt oppmerksomhet. Svalbard har gode naturgitte forutsetninger for slik forskning og kan tilby verdensledende infrastruktur og fasiliteter på dette området. Overvåking, kartlegging og etablering av lange tidsserier, er av grunnleggende betydning for forskning og forvaltning både på land og i farvannene rundt øygruppen. Dette er også av næringsmessig interesse.

Det er utbygd en enestående romrelatert infrastruktur ved Longyearbyen. En utvikling og utnyttelse av observasjonssystemene for både rom, hav, land og is vil være en viktig side ved kunnskapspolitikken for Svalbard.

Longyearbyen og Ny-Ålesund vil være det naturlige utgangspunkt for forskning og utdanning som bygger på øygruppens spesielle fortrinn, og de faglige aktivitetene bør samlet sett sikre en sterk og helhetlig forskningsinnsats. Regjeringen mener det må

legges til rette for at infrastrukturen på Svalbard benyttes effektivt, og at samarbeid mellom institusjoner og nasjoner videreutvikles.

Næringsvirksomhet

Ett av hovedmålene i norsk svalbardpolitikk, bevaring av norske samfunn på øygruppen, hviler på flere pilarer.

Fortsatt kulldrift er viktig for opprettholdelse av Longyearbyen som et familiesamfunn. Det er Regjeringens vurdering at kulldriften bør videreføres innenfor de strenge rammer som miljøvernlovgivningen og kravene til bedriftsøkonomisk lønnsomhet setter, og på en måte som understøtter Store Norske Spitsbergen Kullkompanis formål om å bidra til en robust bosetting i Longyearbyen. Samtidig er kulldriften basert på en ikke-fornybar ressurs. Den er også sårbar for svingninger i kullpris. Uforutsette hendelser kan få store konsekvenser for virksomheten. I lys av dette mener Regjeringen det bør arbeides med å tilrettelegge for forskning og utdanning og reiseliv, på en måte som vil sikre et robust grunnlag for bosettingen i Longyearbyen også på lengre sikt, og som er forenlig med målene i norsk svalbardpolitikk.

Reiselivet på Svalbard lever av den uberørte naturen. Økoturisme synes derfor som en velegnet nisje for øygruppen som kan videreutvikles, godt tilpasset de rammevilkårene som er satt i svalbardmiljøloven og et naturlig satsingsområde for reiselivsnæringen på Svalbard. I dag tilbys et bredt spekter av aktiviteter fra cruiseturisme som foregår over større deler av øygruppen, til aktiviteter som har sitt utspring i longyearbyområdet som kajakkturet, fotturer, isgrotting, hundeslede- og snøscootersafari. Det er et potensial for videre vekst i reiselivet på Svalbard, spesielt utenfor høysesongen. En slik utvikling må skje innen strenge sikkerhets- og miljømessige rammebetingelser. Reiselivsnæringen satser målbevisst på kurs- og konferansemarkedet, noe som har bidratt til noe bedre belegg for overnattingsbedriftene. Sesongsvingningene er imidlertid en utfordring for opprettholdelse av helårige arbeidsplasser innenfor reiselivsnæringen i Longyearbyen.

Svalbards geografiske plassering er ideell for romvirksomhet, både for utforskning av atmosfæren og nedlesning av satellittdata. Store investeringer i infrastruktur, først og fremst gjennom en fiberoptisk kabel til fastlandet, samt på nedlesningsstasjonen Svalbard satellittstasjon (SvalSat) utenfor Longyearbyen, har gjort Norge til en betydelig internasjonal aktør innen nedlesning av satellittdata. Satellittdata som leses ned på Svalbard, brukes i økende grad bl.a. til overvåking av sjøisforhold, oljeforurensning og skipstrafikk. Det er all grunn til å tro at behovet for rombaserte tjenester vil fortsette å øke i årene som kommer, spesielt innen områder som samfunnssik-

kerhet, miljø og klima, og slike tjenester vil således fortsatt kunne være en vekstnæring på Svalbard.

1.2 Longyearbyen og øvrige lokalsamfunn

Longyearbyen har siden årtusenskiftet konsolidert seg som et moderne familiesamfunn med godt utbygd offentlig infrastruktur og et generelt godt tjenestetilbud. Regjeringen legger imidlertid til grunn at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn.

Satsingen på et mer variert næringsliv i Longyearbyen har vært vellykket og resultert i at reiseliv, varehandel, utdanning og forskning har vokst frem som komplementære og alternative næringer til kulldriften. Antallet virksomheter i Longyearbyen har økt, bl.a. innen varehandel og tjenesteproduksjon. I sum er derfor tilbudet av private tjenester i Longyearbyen rimelig godt, også sammenliknet med tilbudet i samfunn av tilsvarende størrelse på fastlandet.

Det er investert betydelig i Longyearbyens infrastruktur det siste tiåret. Foruten nevnte forskningsrelaterte infrastruktur, er det bl.a. oppført nytt terminalbygg på flyplassen, foretatt utvidelse av skolen, utvidelse og bygging av ny barnehage og oppført nytt reservekraftanlegg.

Mens Longyearbyen har hatt en betydelig utvikling det siste tiåret, både gjennom en økning i antall innbyggere og et økende aktivitetsnivå, er aktiviteten i Barentsburg vesentlig redusert. Samtidig har det utenlandske nærværet økt i Longyearbyen og Ny-Ålesund. Det er særlig forskning og reiseliv som har ført utlendinger fra flere nasjoner til øygruppen.

1.3 Sjø og luft – transport, sikkerhet, redning og beredskap

Økt sjøtransport i farvannet rundt Svalbard gir sammen med økt virksomhet i nordområdene, nye utfordringer i arbeidet med sjøsikkerhet rundt Svalbard. Den økende trafikken må etter Regjeringens syn først og fremst møtes med forebyggende tiltak som reduserer sannsynligheten for ulykker, og som begrenser konsekvensene dersom ulykker inntreffer. Det er derfor innført en rekke tiltak på dette området de senere år. Gjennom en vurdering av ytterligere tiltak for å bedre sjøsikkerheten rundt Svalbard, er det Regjeringens mål å redusere risikoen for uønskede hendelser ved sjøtransport rundt Svalbard, slik at skade på liv, helse og miljø kan unngås.

Sjøsikkerhetstiltakene som er iverksatt rundt Svalbard de senere årene, har gjort at man har kommet noe nærmere sikkerhetsnivået langs fastlandskysten. En viktig utfordring vil være å overvåke utviklingen av skipstrafikken på en god måte. Dette vil gi gode muligheter for å analysere utviklingen, slik at nødvendige tiltak som regelverk og utvikling av maritim infrastruktur, tjeneste og beredskap, kan iverksettes.

Aktivitetsøkningen gjenspeiles også i en økt fly- og helikoptertrafikk. En fortsatt vekst innenfor dette området kan medføre behov for økte sikkerhetstiltak, f.eks. i form av flykontrolltjeneste og radarutbygging.

Sysselmannen er den sentrale instans når det gjelder planlegging og krisehåndtering innen samfunnsikkerhets- og beredskapsområdet på Svalbard. Den offentlige redningsberedskapen rundt og på Svalbard, består av Sysselmannens to helikoptre og tjenestefartøy. I tillegg støtter Forsvaret Sysselmannen med de ressurser som til enhver tid er tilgjengelige. I fremtiden vil Longyearbyen kunne bli et enda viktigere senter for søk- og redningsberedskapen i området. En slik beredskap er en naturlig del av norsk myndighetsutøvelse på Svalbard.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Siri A. Meling og Erna Solberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, fra Senterpartiet, Åslaug Haga, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, vil vise til at nordområdene er Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde og at Stortinget har støttet opp om dette. Den foreliggende stortingsmeldingen retter seg særlig mot de mål, prioriteringer og virkemidler som gjelder spesielt for Svalbard. Svalbard er definert som en sentral del av nordområdene, og en fortsatt effektiv og hensiktsmessig norsk svalbardpolitikk vil bidra til å styrke vår tilstedeværelse i nordområdene. Komiteen noterer seg at stortingsmeldingen bygger på de føringer som ligger i Regjeringens nordområdestrategi.

Komiteen vil understreke at forvaltningen av Svalbard er basert på Norges fulle og uinnskrenkede suverenitet på øygruppa, som slått fast i Svalbardtraktaten fra 1920.

Komiteen vil videre legge til at norske myndigheters utøvelse av svalbardpolitikken gjennom skiftende fokus og rammebetingelser må inneha en viss fleksibilitet, men på den annen side være preget av den fasthet som sikrer effektiv myndighetsutøvelse.

Komiteen vil trekke fram det faktum at målene for norsk svalbardpolitikk har ligget fast i lang tid. Disse målene danner grunnlaget for en stabil og forutsigbar myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling,

og komiteen slutter opp om den lange linjen i norsk svalbardpolitikk som siden 1920 har bestått i å holde Svalbard utenfor stormaktskonflikter og sikre et troverdig norsk styre på øygruppen. Komiteen ser det følgelig som en selvsagt rett at Norge ivaretar sine nasjonale interesser på Svalbard, innenfor rammene av traktaten og gjeldende folkerett.

Komiteen vil vise til at de overordnede målene i svalbardpolitikken er:

- Konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten.
- Korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd.
- Bevaring av ro og stabilitet i området.
- Bevaring av områdets særegne villmarksnatur.
- Opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen.

Komiteen noterer at Regjeringen har utpekt tre hovedtemaer for meldingen:

- En robust tilstedeværelse på Svalbard – med særlig oppmerksomhet rundt kullvirksomhetens fremtidsutsikter
- Svalbard som ett av verdens best forvaltede villmarksområder – forholdet til turisme og annen ferdsel.
- Svalbards rolle som plattform for norsk og internasjonal forskning, kunnskap og utdanning.

Komiteen vil videre framheve Norges betydelige ansvar for å sikre fred, stabilitet, vern av villmarksmiljøet og en ansvarlig ressursutnyttelse og -forvaltning på Svalbard.

Komiteen vil vise til at forholdene knyttet til Svalbard har endret seg betydelig siden Stortinget behandlet St.meld. nr. 9 om Svalbard for om lag 10 år siden.

De klimatiske endringene med betydelig økning av temperaturen i Arktis påvirker aktiviteten på og rundt Svalbard. Temperaturen i Arktis stiger dobbelt så raskt som det globale gjennomsnittet, samt at årsmiddeltemperaturen i Arktis de siste 100 årene i gjennomsnitt har steget ca. 2°C. Komiteen mener at dette er forhold som preger utviklingen, – klimaendringene gjør Svalbard på den ene side til et nøkkelområde for innhenting av kunnskap om hva som skjer når temperaturen i Arktis stiger, og hvordan dette kan påvirke klimaet andre steder på jorden. På den annen side vil klimaendringene få økende og direkte betydning for naturforvaltningen på Svalbard, fordi det fysiske miljøet på og rundt øygruppa vil kunne endres.

Komiteen vil påpeke at klimaendringene vil gjøre havområdene ved Svalbard lettere tilgjengelig

for cruiseturisme, fiskeri og annen skipstrafikk, og komiteen har merket seg at et varmere barentshav kan føre til at viktige fiskebestander endrer sin utbredelse.

Komiteen merker seg de langsiktige utfordringene, og peker på muligheter og utfordringer også i en bredere sammenheng. På lengre sikt vil et stadig mer isfritt polhav også kunne åpne helt nye ruter for den internasjonale skipsfarten mellom øst og vest, noe som gjør at Longyearbyen må påregnes å få økt betydning som base for rednings- og forurensningsberedskap.

Komiteen vil også vise til de samfunnsmessige utviklingstrekk. Økt næringsaktivitet har gitt sterk befolkningsvekst i Longyearbyen, mens antallet russiske borgere på Svalbard er redusert. Komiteen vil påpeke at Longyearbyen nå opplever press på arealer, på boliger og annen infrastruktur som barnehage og skole. Det er på denne bakgrunn ikke naturlig å se for seg en tilsvarende vekst fremover.

Komiteen viser til at det er økende fokus på nordområdene og Arktis på grunn av utnyttelsen av rike naturressurser som fisk, olje og gass, men ikke minst på grunn av den interesse disse områdene har for forskning på arktisk natur, miljø og klima.

Komiteen viser til at stadig flere utenlandske aktører etablerer seg på Svalbard, og vil understreke betydningen av å vektlegge gode relasjoner og nært samarbeid med disse aktørene. Dette gjelder ikke minst befolkningen i Barentsburg.

Komiteen viser videre til at nordområdene er pekt ut som Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde, og at Regjeringen i den forbindelse har utarbeidet en nordområdestrategi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at meldingen bygger på de føringer som ligger i nordområdestrategien. Sett i lys av dette etterlyser disse medlemmer en nærmere omtale av hvordan de ulike tiltakene foreslått i meldingen bidrar til å nå målene Regjeringen har satt seg i nordområdestrategien.

Grunnlaget for norsk suverenitet

Komiteen viser til at Norges suverenitet over Svalbard er ubestridt. Svalbardtraktaten av 9. februar 1920 anerkjenner norsk suverenitet over Svalbard, og dermed eksklusivt herredømme over territorium og eksklusiv rett til å utøve myndighet der, herunder også å vedta og å håndheve lover og regler. Komiteen merker seg at suvereniteten innebærer at alle folkerettslige avtaler Norge inngår omfatter Svalbard, med mindre det gjøres særskilt unntak. Komiteen merker seg videre at traktaten setter begrensninger på tre områder:

- a) Krav om likebehandling, som innebærer en forpliktelse til å sikre like rettigheter for borgere og selskaper fra traktatpartene på de områder som er definert i selve traktaten.
- b) Innkreving av skatter og avgifter, som gir føringer for Norge i henhold til Svalbardtraktaten artikkel 8, samt Norges forpliktelse i tilknytning til å fastsette en såkalt bergverksordning.
- c) Militære forhold, som legger begrensninger på utøvelsen av suvereniteten når det gjelder å opprette – eller tillate opprettet – flåtebaser, anlegge befestninger og bruke Svalbard i krigsøyemed. Dette selv om Norge på det militære og forsvarsmessige området i utgangspunktet har full råderett i kraft av suvereniteten.

Norsk politikk har vært innrettet på en korrekt overholdelse av traktaten og en restriktiv praksis når det gjelder norsk militær virksomhet på Svalbard, herunder flyplassen i Longyearbyen. Dette er en politikk som komiteen slutter seg til.

Mål, virkemidler og regelforvaltning

Komiteen har merket seg Regjeringens mål om at norsk svalbardpolitikk skal være bredt politisk forankret, og at denne enigheten videreføres også i en tid der Arktis tiltrekker seg økt interesse. Komiteen slutter opp om målsettingen, og deler målet om at Svalbard tilrettelegges som plattform for norsk og internasjonal forskning. Det internasjonale behovet for økt kunnskap om klimaendringene framhever Svalbards rolle i en slik sammenheng.

Bevaring av Svalbards unike villmarksnatur er ett av de overordnede målene, og komiteen deler det mål at Svalbard skal være ett av verdens best forvaltede villmarksområder. 65 prosent av landarealet og 87 prosent av territorialfarvannet på Svalbard er omfattet av særskilt vern utover det som følger direkte av svalbardmiljøloven. Bosetting, forskning og næringsdrift må finne sin plass innenfor dette målet, og det er slått fast at miljøhensyn skal veie tyngst ved konflikt mellom miljøvern og andre interesser. Komiteen deler denne prioriteringen.

Lovgivning

Komiteen vil understreke at Norge i kraft av sin suverenitet kan gjøre all lovgivning for fastlandet gjeldende også for Svalbard, så lenge lovgivningen ikke strider mot Svalbardtraktatens bestemmelser. Lovgivning er nødvendig for en ønsket samfunnsutvikling, og komiteen erkjenner at samfunnet på øygruppen, særlig i Longyearbyen, er blitt mer likt tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Stortinget har ved sin behandling av Innst. S. nr. 46 (2007–2008) jf. Dokument nr. 3:8 (2006–2007) Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av Svalbard,

fremholdt at en eventuell gjennomgang av prinsippet for lovers anvendelse på Svalbard krever grundige vurderinger

Komiteen ser at Norges stadig mer omfattende folkerettslige forpliktelser generelt, har ført til et økende behov for innføring av nye lover og regler for Svalbard. I sin forvaltningsrevisjon av Svalbard har Riksrevisjonen påpekt at Svalbard på enkelte områder synes underregulert, jf. Dokument nr. 3:8 (2006–2007).

Utgangspunktet for lovers anvendelse på Svalbard er fastsatt i lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (svalbardloven). Loven gir det metodiske utgangspunkt for den lovteknikk som gjelder for øygruppen. I svalbardloven paragraf 2 heter det at:

"Norsk privatrett og strafferett og den norske lovgivning om rettspleien gjelder for Svalbard, når ikke annet er fastsatt. Andre lovbestemmelser gjelder ikke for Svalbard, uten når det særskilt er fastsatt."

Norsk privatrett, straffe- og prosessrett gjelder i sin helhet på Svalbard dersom ikke annet er uttrykkelig bestemt. Komiteen merker seg at all øvrig lovgivning bare gjelder når den eksplisitt er gjort gjeldende for øygruppen. Svalbardloven fastsetter dette prinsippet og andre overordnede regler vedrørende Svalbard.

Ved behandlingen av den forrige stortingsmeldingen om Svalbard, ba Stortinget i Innst. S. nr. 196 (1999–2000) jf. St.meld. nr. 9 (1999–2000) Svalbard, Regjeringen vurderte om det kunne være hensiktsmessig å endre paragraf 2 i svalbardloven, slik at norske lovbestemmelser skal gjelde for Svalbard med mindre noe annet er særskilt bestemt. Komiteen viser til at Regjeringen har foretatt en grundig gjennomgang av spørsmålet, og deler oppfatningen om at en endring av paragraf 2 i loven ikke bør gjennomføres.

Ifølge Svalbardtraktaten artikkel 3 har alle borgere av traktatparter lik rett til adgang og opphold på Svalbard, uavhengig av formålet med oppholdet.

Dette har blant annet som følge at utlendingslovgivningen og enkelte sentrale rettighetslover ikke er gjort gjeldende. Velferdstilbudet på Svalbard er dessuten mindre utbygget, noe som også gjenspeiles i det lave skattenivået på Svalbard. Disse forholdene gjør at rammene for samfunnet nødvendigvis må være noe annerledes enn for lokalsamfunn på fastlandet, og komiteen mener dette er en hensiktsmessig organisering.

Komiteen har merket seg at denne retten til adgang og opphold i praksis tilstås alle personer, uavhengig av om deres hjemland er et traktatland, så lenge de har et sted å bo og kan livnære seg. Det økte antall utenlandske statsborgere har ført til at det oppstår flere utlendingsrettslige problemstillinger, som

omfatter blant annet studenter, utenlandske ektefeller og samboere, samt deres barn. Komiteen merker seg at Regjeringen ved berørte departementer vil se nærmere på enkelte spørsmål i denne forbindelse og vurderer behovet for særregler på dette området. Komiteen mener dette må gis prioritet.

Komiteen vil vise til meldingens omtale av den situasjon som gjelder barn av utenlandske foreldre på Svalbard, og spesielt omtalen av deres oppvekstvilkår. Komiteen har merket seg at ansvaret for Longyearbyen skole ble overført fra staten til Longyearbyen lokalstyre fra 1. januar 2007. Komiteen merker seg videre at Longyearbyen skole har både grunnskole og avdeling for videregående opplæring, samt skolefritidsordning og kulturskoletilbud, og at Regjeringen ser det som vesentlig at det legges til rette for at barnehagene og skolen i Longyearbyen fremover opprettholder et tilbud som er i tråd med befolkningstall og -struktur.

Komiteen vil også vise til at Longyearbyen lokalstyre har inngått samarbeidsavtale med Troms fylkeskommune om at elever på videregående skole i Longyearbyen skal kunne søke på like vilkår med elever fra Troms fylkeskommune om skoleplass i Troms. Komiteen har videre merket seg at denne ordningen ikke gjelder for utenlandske elever, men at Regjeringen i meldingen skriver følgende:

"Regjeringen vil vurdere muligheten for å legge til rette for at Longyearbyen lokalstyre kan inngå avtale om utvekslingsprogram mellom Longyearbyen skole og Troms fylkeskommune for de utenlandske elevene som går på skole i Longyearbyen. Gjennom en slik avtale kan de elever det er snakk om, oppfylle vilkårene for å få såkalt oppholdstillatelse i studieøyemed på fastlandet, og vil dermed få adgang til fastlandet for dette formålet."

Komiteen viser for øvrig til at Opplæringsloven og forskrifter gitt med hjemmel i opplæringsloven gjelder så langt de etter forholdene passer på Svalbard. Komiteen viser for øvrig til at Kunnskapsdepartementet avgjør hvilke bestemmelser som passer, og ber om at tilrettelagt undervisning tilstås så sant dette ikke bryter med den grunnleggende føringen om at Svalbard ikke skal være et livsløpssamfunn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at adgang og opphold på Svalbard i praksis tilstås alle personer uavhengig av om de kommer fra et traktatland eller ikke. Disse medlemmer har videre merket seg at personer som reiser til Norges fastland fra Svalbard ikke blir underlagt pass- eller visumkontroll eksempelvis ved ankomst Tromsø lufthavn, selv om dette i praksis er Schengens yttergrense. Disse medlemmer

mener denne praksis vanskelig kan fortsette og ber om at man snarest finner en tilfredsstillende løsning som ivaretar Norges forpliktelser i Schengen-samarbeidet.

Administrasjon

Komiteen viser til at skatteinntektene på Svalbard har økt de senere år som følge av den generelle aktivitetsøkningen, men at utgiftene på Svalbardbudsjettet er større enn inntektssiden. Svalbardbudsjettet sikrer Stortinget en helhetlig fremstilling av utviklingen på øygruppen, samtidig som det orienterer om myndighetenes prioriteringer og satsinger på øygruppen. Komiteen ønsker derfor å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett.

Komiteen merker seg at ansvaret for polarsaker på sentralt nivå ligger hos ulike fagdepartementer. Dette medfører et behov for helhetlig styring og koordinering. Komiteen slutter seg til den omtalen som er gitt av Polarutvalgets rolle i denne sammenhengen og vil, i tråd med Riksrevisjonens påpeknings, understreke at behovet for helhetlig styring og koordinering antas å øke i takt med utviklingen i nordområdene fremover.

Komiteen er kjent med at det i paragraf 5 i svalbardloven heter "På Svalbard skal det være en sysselmann", og at denne fremdeles finnes som øverste ansvarlige på øygruppen. Sysselmannen skal arbeide for at Regjeringens og Stortingets vedtak, mål og retningslinjer for Svalbard blir fulgt opp, og generelt ivareta rettigheter og plikter etter Svalbardtraktaten på vegne av norske myndigheter.

Sysselmannen har et bredt spekter av oppgaver, men kjerneoppgavene består av sikkerhets- og beredskapsarbeidet på øygruppen, politi- og påtalemyndighet, oppgaver som fylkesmann, samt miljøforvaltning.

Komiteen merker seg at interessen for nordområdene er sterkt økende både fra norske og utenlandske aktører, og at dette fører til økt tilstrømming av ulike offisielle og private delegasjoner. Fra 2005 til 2008 var det f.eks. en fordobling i antall orienteringer som ble holdt av Sysselmannen for ulike grupper.

Komiteen mener det som følge av utviklingen på Svalbard er behov for å videreutvikle Sysselmannens kontor, samt å tilføre kontoret ressurser for å kunne imøtekomme den økende aktiviteten. Komiteen merker seg videre at en mulig følge av klimændringer og økt aktivitet vil kunne gi Sysselmannen større utfordringer knyttet til rednings- og beredskapstjeneste, og slutter seg til at redningsberedskapen på Svalbard, politiet så vel som helsevesenet, til enhver tid er dimensjonert for å ivareta dette ansvaret.

Miljøvern

Komiteen mener Svalbard representerer er en natur- og kulturarv som norske myndigheter har et særskilt ansvar for å bevare, og slutter seg til følgende hovedmålsettinger for miljøvernet på Svalbard:

- Svalbard skal på bakgrunn av sin internasjonalt viktige natur- og kulturarv være et av verdens best forvaltede villmarksområder.
- Innenfor de rammer traktats- og suverenitetsmessige hensyn setter, skal miljøhensyn veie tyngst ved konflikt mellom miljøvern og andre interesser.
- Omfanget av villmarkspregede områder skal opprettholdes.
- Flora, fauna og verneverdige kulturminner skal bevares tilnærmet uberørt, og de naturlige økologiske prosessene og det biologiske mangfoldet skal få utvikle seg tilnærmet upåvirket av aktivitet på Svalbard.
- Det skal finnes store, og i det vesentlige urørte naturområder på Svalbard som dekker behovet for referanseområder for klima- og miljøforskning.
- Mulighetene for å oppleve Svalbards natur uforstyrret av motorisert ferdsel og støy skal ivaretas, også i områder som er lett tilgjengelige fra bosettingene.

Komiteen er av den oppfatning at miljøtilstanden på Svalbard i hovedsak er god, og gir et godt utgangspunkt for å lykkes med målsettingene for miljøvernet. En naturlig konsekvens av økt ferdsel er effekter på vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Komiteen merker seg likevel at dyrelivet på Svalbard, som i utgangspunktet er fredet, er livskraftig og lite påvirket av den virksomheten som i dag foregår på øygruppen, selv om det for enkelte arter er mangelfull kunnskap. Komiteen har merket seg at Regjeringens drøfting av måloppnåelse med hensyn til miljø, konkluderer med at:

"Samlet sett er konklusjonen at omfanget av villmarkspregete områder på Svalbard er opprettholdt."

Komiteen merker seg at ferdsel representerer en hovedutfordring på Svalbard, der ferdsel knyttet til snøscooterkjøring, cruise- og annen båttrafikk har økt de siste tiårene. Utfordringene knyttet til reguleringen av cruiseturismen innenfor naturreservatene på Øst-Svalbard er spesielle. Komiteen deler det syn at ferdselen innenfor de to store naturreservatene på Øst-Svalbard må skje på en måte som er i samsvar med verneformålet og som vil bidra til å sikre områ-

denes kvalitet som urørte referanseområder for forskning.

Komiteen har merket seg den restriktive praksis når det gjelder virksomhet som medfører tyngre naturinngrep, som for eksempel omfattende ferdsel, forurensning eller fare for forurensning.

Komiteen har videre merket seg omtalen av de forslagene til forskriftsendringer for naturreservatene på Øst-Svalbard som har vært på høring, og at det legges opp til en videre prosess her hvor også andre mulige virkemidler for å styre ferdselen på Øst-Svalbard vil bli vurdert. Komiteen ser behovet for å regulere ferdsel og aktivitet i verneområdene, og sikre naturreservatene som referanseområder for forskning i samsvar med verneformålet.

Komiteen viser til at det er fremmet en rekke innspill i høringsrunden, både med hensyn til effektivitet, konsekvenser for næringen og sikkerhetsmessige forhold. Dette tilsier en gjennomgang av ulike sider ved det forslaget som har vært på høring. Komiteen har merket seg at de synspunkter og opplysninger som har fremkommet, vil bli nøye vurdert og inngå i grunnlaget for Regjeringens videre arbeid med saken. Komiteen forutsetter således at det her vil skje en videre prosess, der de ulike hensyn vil bli veid mot hverandre.

Komiteen ber Regjeringen særlig vurdere forvaltningsplaner som virkemiddel for å sikre en forvaltning som både ivaretar naturreservatenes verdi som referanseområder og som legger til rette for en miljøforsvarlig ferdsel. Komiteen har merket seg at det er nødvendig å utvikle en mer systematisk og omfattende kartlegging og overvåking knyttet til ferdselsmønster, sårbarhet og effekter av ferdsel. Dette vil være sentrale oppgaver for miljøforvaltningen fremover, og komiteen vil understreke viktigheten av at dette arbeidet prioriteres.

Komiteen understreker at brukerinteressene må inkluderes i prosessen rundt forvaltningsplanene for verneområdene, noe også stortingsmeldingen slår fast.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet merket seg reaksjoner på regelverket med hensyn til forbud mot bruk av tungolje på skip i forhold til de ulike reservater, og ønsket om at man i stedet vurderer å innføre alternative restriksjoner.

Disse medlemmer merket seg også reaksjoner på et rigorøst regelverk for bruk av snøscooter som man hevdet manglet helhetlig tenkning.

Disse medlemmer mener at disse forhold må tas i betraktning og vurderes ved en revidering av svalbardmiljøloven, der man må ta med seg erfaringene så langt og i større grad søke å finne praktiske og helhetlige løsninger.

Kunnskap, forskning og høyere utdanning

Svalbard er den mest forskningsintensive delen av Norge, og også den mest internasjonale. Forskere har i flere hundre år søkt til Svalbard som i nyere tid er blitt lettere tilgjengelig, og kan tilby gode levevilkår for kortere eller lengre opphold.

Komiteen viser til at det de siste tiårene er investert store ressurser i infrastruktur for forskning og utdanning, og at kunnskap har blitt en av hovednæringene på Svalbard. Longyearbyen har verdens nordligste universitetsstudier, der Norge er vertsna- sjon for forskningsinstitusjoner fra om lag 20 land. Komiteen slutter seg til følgende hovedmål for kunnskap, forskning og høyere utdanning:

- Forskning og høyere utdanning skal være en viktig del av norsk virksomhet på Svalbard i årene fremover.
- Svalbard skal videreutvikles som plattform for internasjonal forskning, høyere utdanning og miljøovervåking. Øygruppens infrastruktur og unike forskningsmuligheter skal utnyttes enda bedre enn i dag. Infrastrukturen må suppleres med tiltak som ytterligere styrker Svalbards posisjon innenfor internasjonal kunnskapsutvikling.
- Norge skal være en sentral aktør innenfor kunnskapsutvikling på og om Svalbard, ikke bare tilrettelegger. En faglig ledende rolle må særlig sikres gjennom tyngde og kvalitet i norsk polarforskning.
- All aktivitet skal være i tråd med et overordnet hensyn til miljøet. Forskning innenfor klima/ miljø er et naturlig fokusområde, og denne forskningen er selv avhengig av at området i størst mulig grad bevares uberørt av lokal påvirkning.

Komiteen viser til at Norge har lange tradisjoner innen polarforskning, særlig i Arktis, og regnes som en tung forskningsnasjon på dette feltet. Komiteen ser med interesse at dette gjenspeiler seg i tallet på vitenskapelige artikler, og at det er UNIS og Norsk Polarinstittutt som i hovedsak representerer norsk polarforskning på Svalbard. God infrastruktur er etablert, både i Longyearbyen og Ny-Ålesund, hvor Kings Bay AS er tilrettelegger for det internasjonale forskningssamfunnet som er etablert der.

Komiteen vil understreke Svalbards strategiske plassering som base for internasjonale forskningsinteresser. Den gode infrastrukturen legger til rette for at Svalbard skal kunne styrkes som arena for forskere fra hele verden. Forskningsbasert kunnskap av stor betydning for hele kloden kan hentes fra nordområdene. En forutsetning for dette er at de norske miljøene har vitenskapelig tyngde og kvalitet og kan

være attraktive samarbeidspartnere for utenlandske kolleger.

Komiteen vil understreke den viktige rollen som UNIS spiller – både som institusjon for forskning og utdanning, og som viktig bidragsyter til lokalsamfunnet.

Dette tatt i betraktning, mener komiteen at UNIS er og må være en viktig aktør i debatten om Svalbard-samfunnets videre utvikling.

Komiteen stiller seg positiv til UNIS' planer om en videre utvikling og ambisjonene om å bli et ledende internasjonalt senter for arktiske studier.

Komiteen ser positivt på at UNIS i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett får økte rammer tilsvarende 20 studieplasser. Institusjonen bør sikres et nivå på studentårsverk som ivaretar kvaliteten på universitetsstudiene på Svalbard.

Komiteen er kjent med de utfordringer UNIS står overfor med hensyn til ekstra kostnader til feltstudier og boliger for ansatte, og legger til grunn at den ressursmessige håndtering av dette skjer i tilknytning til kommende budsjetter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre savner en konkret oppfølging av Regjeringens gode intensjoner med hensyn til å satse på forskning. Verken foreliggende melding eller St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning gir signaler om et løft i bevilgningene til forskning og kunnskapsoppbygging i nordområdene. Manglende bevilgninger har medført at utenlandske forskere er større brukere av forskningsfasiliteter, som Norge har investert i på Svalbard, enn norske forskere.

Disse medlemmer ser det som svært uheldig at UNIS for inneværende år ble pålagt å kutte ned på sitt budsjett, og dermed redusere både antall forskerstillinger og studentårsverk. Disse medlemmer mener at en slik nedtrapping vil redusere våre muligheter til å innta en lederposisjon i internasjonal polarforskning. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen senere har snudd i spørsmålet om nedjustering av antall studieplasser, ved å foreslå å bevilge penger i revidert nasjonalbudsjett. Dette er positivt. Disse medlemmer forventer at dette følges opp i budsjettet for 2010 og at antall forskerstillinger også oppjusteres for å sikre at UNIS kan opprettholde og videreutvikle sin forskerkompetanse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil påpeke at forskningsinfrastrukturen på Svalbard i dag utnyttes dårlig på grunn av for lite midler til drift, noe komiteen fikk understreket fra flere hold i forbindelse med komiteens høring. Disse medlemmer

vil fremholde at dette behovet først og fremst kan dekkes gjennom økte basisbevilgninger.

Disse medlemmer viser for øvrig til behandlingen av St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning.

Komiteen har merket seg den økende interesse for forskere til å etablere seg i Ny-Ålesund, og at etableringen av marinlaboratoriet har vært vellykket. Marinlaboratoriet er nå et sentralt ledd i de marine forskningsnettverkene.

For å sikre Ny-Ålesund som en plattform for norsk og internasjonal forskning mener komiteen det er viktig at den teknologiske infrastrukturen videreutvikles og bringes opp på tilsvarende nivå som i Longyearbyen. Komiteen vil vise til at en oppgradering av radiolinjesambandet mellom Ny-Ålesund og Longyearbyen med en fiberkabel kan være et bidrag til en slik videreutvikling. Komiteen ber derfor Regjeringen om å utrede dette spørsmålet nærmere.

Komiteen har merket seg den brede omtale SIOS (Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System) gis i meldingen. SIOS vil videreutvikle eksisterende observasjonssystemer på Svalbard, og gjennom et felles kunnskapscenter lagre og integrere data. Komiteen vil berømme innsatsen som ligger bak at Svalbard er med i Europas "veikart" for vitenskap, og ser at dette vil styrke og videreutvikle Svalbard som internasjonal forskningsplattform.

Komiteen merker seg også at Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet er viktige institutter som støtter opp om den forskning som foregår på og rundt Svalbard, og at de to har funnet en rollefordeling seg imellom.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at flere høringsinstanser påpekte en noe uklar rollefordeling med hensyn til Norsk Polarinstituttets funksjon som myndighetsutøver med direktoratfunksjon og som forskningsinstans, og vil påpeke at det bør utarbeides klarere retningslinjer som ivaretar denne utfordringen på en tilfredsstillende måte.

Komiteen slutter seg til ambisjonene om å styrke rekrutteringen til forskning, særlig innen matematiske, naturvitenskapelige og teknologiske fag. Komiteen ser denne rekrutteringen som nødvendig for at norsk polarforskning skal kunne opprettholde sin posisjon og internasjonale status. Stipendieordningen som har eksistert i regi av Norsk Polarinstitutt medfører både nasjonalt og internasjonalt samarbeid, og komiteen ser de styringsmuligheter ordningen gir, og viser til Norges rolle under Polaråret som et eksempel på hva som kan oppnås.

Komiteen slutter seg likevel til at det bør utvikles og etableres samarbeid med andre land som partnere og finansielle bidragsytere.

Komiteen har merket seg at meldingen peker på behovet for en bedre koordinering av de mange og ulike forskningsaktiviteter på øygruppen. Behovet for bedre koordinering var også noe Riksrevisjonen var opptatt av i sin forvaltningsrevisjon. Komiteen vil på denne bakgrunn slutte opp om styrkingen av Norges Forskningsråds posisjon i Arktis. Komiteen støtter arbeidet for å styrke Svalbard Science Forum (SSF), slik at SSF kan bidra til samarbeid og planleggingen av forskningen på Svalbard.

Komiteen vil vise til den viktige rollen Svalbard museum har som formidling av historie og egenart på Svalbard. Samlokaliseringen med andre aktører i kunnskapsparken har gitt nye utviklingsmuligheter, og komiteen mener museets plass som kunnskapsformidler må styrkes.

Komiteen viser til høringsinnspill fra Forskningsrådet som blant annet peker på behovet for et eget svalbardprogram for forskning. Komiteen ser dette som et positivt innspill for å sikre kontinuitet i norsk forskningsinnsats på Svalbard.

Næringsvirksomhet

Komiteen vil peke på at utfordringen for næringslivet på Svalbard ligger i å etablere og opprettholde norsk virksomhet og aktivitet som et bidrag til å oppfylle de overordnede målene for norsk svalbardpolitikk. Av disse er målet om bosetting.

Komiteen erkjenner den rolle kulldriften har hatt som den dominerende næringen i Longyearbyen, og Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) hadde ansvaret for driften av infrastrukturen og store deler av tjenestetilbudet der.

Komiteen har også merket seg den omlegging som skjedde ved behandlingen av Innst. S. nr. 67 (2001–2002) jf. St.prp. nr. 2 (2001–2002) Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS og Svea Nord-prosjektet. Komiteen vil også peke på Stortingets vedtak av 19. desember 2001, der det ble lagt til grunn at gruvedriften skulle drives uten statlig støtte og ut fra bedriftsøkonomiske forutsetninger.

Komiteen deler den oppfatning at sikkerhet og miljøhensyn må ha høyeste prioritet i alle vurderinger knyttet til gruvedriften. Komiteen merker seg også at SNSK legger planer for fremtidig kulldrift i andre forekomster som erstatning for dagens drift i Svea Nord-gruva. Etter planlagt avvikling av Svea Nord-gruva i 2014 merker komiteen seg at SNSK vurderer videre drift på nye steder i Svea-området, der drift i Lunckefjell er det mest sannsynlige. Dermed styret i SNSK konkluderer med åpning av Lunckefjell i 2010, legger komiteen til grunn at Regje-

ringen foretar en vurdering av saken, og at den fremmes for Stortinget.

For øvrig vil komiteen vise til den rolle kull-driften fremdeles har for bosettingen av Longyearbyen som et familiesamfunn. Komiteen merker seg signaler fra ledelsen i SNSK om å ytterligere legge til rette for at flere av selskapets ansatte velger å bo i Longyearbyen framfor å pendle til fastlandet. Komiteen deler Regjeringens vurdering av at kull-driften bør videreføres innenfor rammene av miljøvernlovgivningen og kravet til bedriftsøkonomisk lønnsomhet. Komiteen vil for øvrig henvisne til NIBR-rapport 2008:22 som viser at innbyggertallet i Longyearbyen og Svea samlet ville vært om lag 40 prosent lavere uten kull-driften.

Komiteen vil også peke på SNSKs betydning for øvrig næringsliv på Svalbard, særlig i forbindelse med logistikk.

Komiteen merker seg den vekst reiseliv har hatt som basisnæring på Svalbard, en utvikling som blir avspeilet i at antall gjestedøgn har steget fra knappe 20 000 i 1991 til over 86 000 gjestedøgn i 2007. Komiteen mener denne utviklingen reflekterer det aktivitets- og opplevelsestilbud som er bygget ut i Longyearbyen i perioden. Komiteen vil igjen peke på behovet for koordinering mellom ulike reiselivsaktører, og de politiske føringer som finnes for å ivareta sikkerhet og miljø.

Komiteen slutter seg til at det er viktig med en fortsatt videreutvikling av reiselivsnæringen, også som grunnlag for verdiskaping og som grunnlag for bosetting. Komiteen vil samtidig påpeke at vekst innen reiseliv bare kan skje innenfor rammen av forsvarlige miljøhensyn.

Komiteen vil understreke viktigheten av en god guideopplæring på Svalbard, og ser positivt på at et høyskolestudium i arktisk guiding vil bidra til sikrere ferdsel og bedre formidling. Komiteen ser et klart behov for godkjente guider.

Komiteen mener det er viktig at guideopplæringen tar utgangspunkt i den erfaring og kompetanse som i dag finnes hos eksisterende turoperatører og ser positivt på at opplæringen integreres i UNIS' øvrige studietilbud.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at reiselivsnæringen på Svalbard er sårbar bl.a. som følge av at den er svært sesongavhengig. Disse medlemmer vil derfor særlig understreke denne næringens behov for forutsigbarhet og at næringen selv tas med på råd i forbindelse med endring av lover og bestemmelser som berører dens rammevilkår.

Komiteen noterer seg at det foregår fiske i territorialfarvannet ved Svalbard, og i fiskevernsonen utenfor, men at fisket i territorialfarvannet er langt mindre omfattende enn fisket i fiskevernsonen. Komiteen merker seg videre at Kystvakten og Fiskeridirektoratet sammen har ansvaret for den utøvende delen av ressurskontrollen i områdene underlagt norsk fiskerijurisdiksjon.

Komiteen har merket seg Svalbards geografiske plassering som ideell for romvirksomhet, og deler målet om å satse på romvirksomhet som en del av det fremtidige næringsgrunnlaget. Komiteen mener det er grunn til å tro at den internasjonale interessen for bruk av rominfrastrukturen på Svalbard vil øke, og vil slutte opp om arbeidet for å integrere romvirksomheten med andre observasjonsplattformer, ettersom disse gir nyttige bidrag til befolkning og næringsliv. Gode eksempler på dette er miljøovervåking, og maritim beredskap som ansees særlig viktig for nordområdene.

Komiteen merker seg at havområdene som omgir Svalbard ikke er åpne for leting etter petroleum, og at det ikke er gitt tillatelse til prøveboring i territorialfarvannet rundt Svalbard.

Komiteen vil ellers vise til Innst. S. nr. 225 (2005–2006) jf. St.meld. nr. 8 (2005–2006) Helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet, der polarfronten, iskanten og havområdene rundt Svalbard (territorialfarvannet) er definert som særlig verdifulle og sårbare områder.

Longyearbyen og øvrige lokalsamfunn

Longyearbyen har de seneste 10 årene hatt en betydelig vekst i befolkningen. Per 31. desember 2008 var det registrert 2018 innbyggere bosatt i Longyearbyen. Komiteen ser at den kraftige veksten i Longyearbyen det siste tiåret skyldes høyere aktivitet innen både kulldrift, reiseliv og forskning og utdanning.

Ved behandlingen av den forrige svalbardmeldingen la Stortinget til grunn at et innbyggertall på 1 200–1 400 var tilstrekkelig til å opprettholde et godt og stabilt familiesamfunn. Komiteen merker seg at man nå støter mot en kapasitetsgrense med hensyn til infrastruktur, og at en ytterligere vekst i befolkningen vil kunne utløse behov for investeringer i barnehage- og skolebygg, boliger, vanntilførsel og ikke minst kraft- og varmeproduksjon.

God infrastruktur setter samfunnet i stand til å møte utfordringer, og i et geografisk beliggende område som Svalbard er varme og energiproduksjon en prioritert oppgave. Komiteen viser til at Stortinget i 2007 bevilget 20 mill. kroner til et nytt reservekraftanlegg i Longyearbyen, og at etableringen av anlegget ble ferdig rundt årsskiftet 2008/2009.

Komiteen ser framtidig sikker energiforsyning som en av de store utfordringene for lokalsamfunnet Longyearbyen. Høringen med Lokalstyret har bekreftet dette inntrykket.

Komiteen viser i den sammenheng til de sterke nasjonale interesser og folkerettslige forpliktelser som knyttes til øygruppen, og til at dette tilsier et sterkt statlig engasjement. Særlig bør dette gjelde opprustning og utbygging av tung infrastruktur så som energiforsyning og havnefasiliteter.

Komiteen merker seg at Regjeringen vil nedsette en arbeidsgruppe som skal sikre best mulig beslutningsgrunnlag for investeringsbehov og muligheter med hensyn til framtidig energiforsyning. Komiteen støtter dette, og mener arbeidet må gis høy prioritet.

Komiteens medlemmer fra Høyre ønsker å realisere en visjon om et CO₂-nøytralt Svalbard gjennom bygging av nytt CO₂-vennlig kullkraftverk i Longyearbyen og deponeringsanlegg for CO₂ nær byen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at arbeidsgruppen som skal vurdere den fremtidige energiforsyningen på Svalbard, må se på mulighetene for at det i størst mulig grad kan benyttes fornybar energi.

Komiteen mener et robust samfunn i Longyearbyen er viktig, og mener etableringen av lokaldemokratiet i 2002 har gitt et mer robust samfunn. Komiteen merker seg med interesse utviklingen i årene etter 1. januar 2002, da det folkevalgte organet Longyearbyen lokalstyre (LL) trådte i funksjon med et større ansvarsområde enn hva forløperen Svalbardrådet hadde. Komiteen merker seg at etableringen av Longyearbyen lokalstyre har gitt en mer tilpasset myndighetsutøvelse på lokalt nivå, og en forvaltning som er mer lik den kommunale forvaltningen på fastlandet, og komiteen understreker den betydningen det har å ha etablert et lokaldemokrati i Longyearbyen. Komiteen anerkjenner at Longyearbyen lokalstyre har en krevende rolle i skjæringspunktet mellom nasjonal og lokal politikk, og deler Regjeringens vektlegging av en tett dialog med lokalstyret.

Komiteen ser viktigheten av at denne dialogen videreutvikles, og vil anbefale at en fast konsultasjonsordning mellom Regjeringens polarutvalg og Longyearbyen lokalstyre etableres. Regelmessige konsultasjoner vil etter komiteens syn kunne legge et godt grunnlag for drøftinger av spørsmål relatert Lokalstyrets oppgaver og virksomhet. Komiteen mener videre det er naturlig at denne nyordningen evalueres etter noen år, for å se om

intensjonen om bedret dialog blir ivaretatt på en funksjonell og hensiktsmessig måte.

Komiteen tar til etterretning at Longyearbyen lokalstyre siden 2006 har organisert virksomheten slik at strategiske oppgaver, myndighetsutøvelse og overordnet bestillerfunksjon blir ivaretatt i egen administrasjon, og at driftsoppgavene for samfunnet i hovedsak blir utført gjennom tre kommunale foretak. Komiteen registrerer at Lokalstyret på denne måten har lagt alle viktige samfunnsfunksjoner inn i egen organisasjon.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre har notert seg at Regjeringen i 2008 varslet at den vurderte om helselovgivningen også skulle gjøres gjeldende for Svalbard og Jan Mayen, og vil oppfordre Regjeringen til i den forbindelse å finne praktiske løsninger som kan bedre tilgangen til lege- og jordmortjenester for befolkningen på Svalbard.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet har merket seg Det interdepartementale polarutvalgs oppgaver med å sikre samordning og styring ved behandlingen av Svalbard-saker og andre polarsaker.

Disse medlemmer har også registrert at både Sysselmannen og Norsk Polarinstitutt er representert i utvalget, mens Longyearbyen lokalstyre som er et folkevalgt organ som representerer befolkningen på Svalbard, ikke deltar.

Disse medlemmer vil ta til orde for at lokalstyret får observatørstatus i Det interdepartementale polarutvalg, i tråd med innspill fra flere instanser på Svalbard.

Komiteen har blitt gjort oppmerksom på at det fortsatt er SNSK som er grunneier i Longyearbyen. Komiteen ser behovet for å be Regjeringen gjøre en vurdering av hvorvidt ansvaret som grunneier bør overføres til andre. Staten og Longyearbyen lokalstyre kan være aktuelle alternativer, og komiteen mener eiendomsretten uansett bør forbli samlet på eiers hånd.

Komiteen viser til brev fra justisministeren til Stortinget ved utenrikskomiteen med en orientering om endrede planer vedrørende nytt kraftverk i Ny-Ålesund. Komiteen merker seg at Regjeringen ved Nærings- og handelsdepartementet vil foreta en ny vurdering av prosjektet etter at en ny plan er fremlagt av Kings Bay AS, og ser frem til at Stortinget blir orientert om videre framdrift i prosjektet.

Komiteen har for øvrig merket seg de lokale utfordringer som gjelder Ny-Ålesund, Sveagruva, Bjørnøya, Hopen, og Hornsund, samt Barentsburg og Pyramiden.

Transport, sikkerhet, redning og beredskap

Komiteen vil vise til at det i behandlingen av Innst. S. nr. 196 (1999–2000), jf. St.meld. nr. 9 (1999–2000) framkom at det var mangelfull sjøkartlegging og sparsomt med navigasjonshjelpemidler i farvannene rundt Svalbard. Komiteen har merket seg de tiltak som siden er iverksatt. Med de endringer som har funnet sted i sjøtransporten rundt Svalbard, og den økning som forventes å komme, vil det fortsatt være behov for tiltak som kan forebygge ulykker i et sårbart farvann.

Dette gjelder, slik komiteen ser det, blant annet forbedring av sjøkart for området.

Komiteen registrerer at en viktig utfordring fremover blir å overvåke skipstrafikken på en god måte. Komiteen merker seg at Regjeringen vurderer ulike tiltak på området, blant annet etablering av landbasert og satellittbasert AIS og LRIT. Komiteen ser det som viktig at disse tiltakene prioriteres for å sikre en fortsatt god utvikling når det gjelder sjøsikkerheten i farvannene rundt Svalbard.

Komiteen vil derfor vektlegge tiltak som reduserer faren dersom en ulykke først skal skje, slik som innføringen av krav om at skip som anløper naturreservatene på Øst-Svalbard, ikke skal medbringe eller benytte annet drivstoff enn lett marin diesel. Komiteen ser positivt på å vurdere tilsvarende tiltak for andre deler av farvannene rundt Svalbard.

Komiteen har registrert at det også finnes utfordringer knyttet til luftfart, men at flysikkerheten på Svalbard ligger omtrent på samme nivå som i tilsvarende områder på Fastlands-Norge. Komiteen noterer at helikoptertrafikk utgjør en betydelig del av lufttrafikken på Svalbard.

Komiteen merker seg at en fortsatt vekst i lufttrafikken vil kunne utløse behov for flere sikkerhets tiltak blant annet i form av flykontrolltjeneste og radarutbygging. I lys av den forventede aktivitetsøkningen i nordområdene fremover, ser komiteen det som viktig at utviklingen på dette området følges nøye.

Komiteen ser at med økende trafikk, endrede klimatiske forhold og flere mennesker blir det mer krevende å etablere og opprettholde en redningstjeneste. Offentlig redningstjeneste er organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, private og frivillige organisasjoner. Komiteen viser til at Norge er forpliktet gjennom FN-konvensjoner til å

etablere en søke- og redningstjeneste i et nærmere avgrenset geografisk område, og at Sysselmannen på Svalbard utgjør en lokal redningssentral. Komiteen ser utfordringen for redningstjenesten i et område som er tynt befolket, men med store land- og havområder. Komiteen har merket seg at norske myndigheter har ansvar for beredskap og redningstjenesten i området, og at redningsberedskapen blant annet består av tjenestefartøy og helikoptre. På bakgrunn av økt aktivitet vil komiteen understreke behovet for at redningskapasiteten, herunder helikopterberedskapen, dimensjoneres og tilpasses i tråd med den forventede utviklingen.

Komiteen vil be Regjeringen foreta en utredning av hvilke konsekvenser, herunder miljøkonsekvenser, en betydelig maritim trafikk over Polhavet kan ha for Norge, og hvordan norsk forvaltning og andre aktører best kan organiseres for å møte disse.

Komiteen tar seg videre ad notam at beredskapen til sjøs rundt Svalbard består av Kystvakten og Sysselmannens tjenestefartøy, men at Sysselmannen er uten tjenestefartøy fra desember til slutten av april. Komiteen slutter seg til en utvidelse av leieperioden, dersom behov og seilingsforhold tilsier det. Kystvakten bidrar med betydelig kapasitet til søk- og redningsoperasjoner. Komiteen vil anerkjenne den jobben som gjøres, og ønsker å styrke Kystvaktens nærvær i havområdene i nord, samt å understøtte utviklingen av et mer omfattende samarbeid med andre stater når det gjelder å løse nåværende og framtidig forventede redningsoppdrag.

Komiteen vil understreke den unike beliggenhet Svalbard og Longyearbyen har med hensyn til base for redning og beredskap når forventet skipstrafikk kommer som resultat av åpent polhav deler av året. Komiteen ber Regjeringen, sammen med Lokalstyret, Sysselmannen og ev. andre, vurdere hvordan en slik utvikling best kan møtes.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

St.meld. nr. 22 (2008–2009) – om Svalbard – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 10. juni 2009

Olav Akselsen
leder

Hill-Marta Solberg
ordfører